Højskole

Slutevaluering af Kombinationsprojektet

Af
Peter Koudahl
Kristine Mulvad Jensen
Folkehøjskolernes Forening i Danmark

Indhold

Forord ... 3
Sammendrag ... 4
Læsevejledning ... 7
1. Om Kombinationsprojektet ... 8
2. Om evalueringens metodologi ... 9
3. Om de unge ... 10
4. Elevernes udbytte af højskoleophold ... 12
Hvad laver de unge i dag? ... 13
5. Det erhvervsfaglige sigte ... 15
6. De unges vej fra højskole
til ungdomsuddannelse ... 17
Opsummerende ... 21
Litteratur ... 22

Forord

Siden 2008 har det satspuljefinansierede "Kombinationsprojekt" tilbudt unge mellem 16 og 25 år, som ikke har en ungdomsuddannelse, som vurderes frafaldstruede eller som ikke har de fornødne forudsætninger, forberedelse til en erhvervsfaglig ungdomsuddannelse gennem et højskoleophold. En forskergruppe fra Aarhus Universitet (AU), Institut for Uddannelse og Pædagogik (IUP, der tidligere var kendt som Danmarks Pædagogiske Universitet (DPU)) og Aalborg Universitet har fulgt projektet siden dets begyndelse og har gennemført en løbende evaluering. Det har resulteret i 6 forskningsnotater, der hver især dykker ned i centrale problemstillinger, såsom elevernes udbytte, samarbejde med kommuner og Ungdommens Uddannelsesvejledning, vejledning på højskolen og højskolerne som læringsrum. Evalueringerne i projektet er foretaget af undertegnede, Pia Cort (AU), Kristina Mariager-Anderson (AU) og Pia Lundberg (AU). Denne slutevaluering samler dels op på de 6 forskningsnotater, og dels præsenterer den resultatet af særkørsler foretaget af Danmarks Statistik og Ungedatabasen. Særkørslerne er baseret på alle de elever, der har deltaget i projektet fra 2008 til 2013 og har til formål at undersøge, hvad eleverne laver efter endt højskoleophold.

København, april 2015
Peter Koudahl

Sammendrag

For de unge i kombinationsprojektet kan det både være manglende faglige, personlige og sociale kompetencer, som gør det vanskeligt at gennemføre en ungdomsuddannelse.

Kombinationsprojektet tilbyder derfor målgruppen at forberede dem til at begynde en erhvervsuddannelse igennem et højskoleophold. Projektets formål er dermed at bidrage til den politiske målsætning om, at flere unge gennemfører en ungdomsuddannelse. Projektet er et samarbejde mellem blandt andre Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU), erhvervsskoler og højskoler.

Projektet startede i 2008, og når det afsluttes i 2015, vil ca. 500 unge have været på højskoleophold igennem projektet. Heraf har 86 % gennemført deres højskoleophold. De unge, der har været igennem projektet, kommer fra 88 forskellige kommuner spredt over hele landet. Dette forhold vidner om, at projektet har formået at blive kendt og anvendt på landsplan. 27 forskellige højskoler har deltaget i projektet. De fordeler sig blandt almene højskoler, idrætshøjskoler og ungdomshøjskoler.

Hovedkonklusionen af denne slutevaluering er på baggrund af tal fra Danmarks Statistik og Ungedatabasen, at Kombinationsprojektet har haft en positiv betydning for de unges muligheder for at tage en ungdomsuddannelse.

Tallene viser, at 78,6 % af de unge, som har været igennem Kombinationsprojektet fra 2008 til 2013, i august 2013 enten er i arbejde, i uddannelse eller har fuldført en ungdomsuddannelse. 8,1 % har færdiggjort en ungdomsuddannelse, mens 61,6 % er i gang. Heraf er de 48,2 % i gang med en erhvervsuddannelse. Derudover er 35,1 % af de beskæftigede unge i gang med en forberedende uddannelse[1]. Heraf er 37,5 % i gang med HF-enkeltfag.

Tabel 1

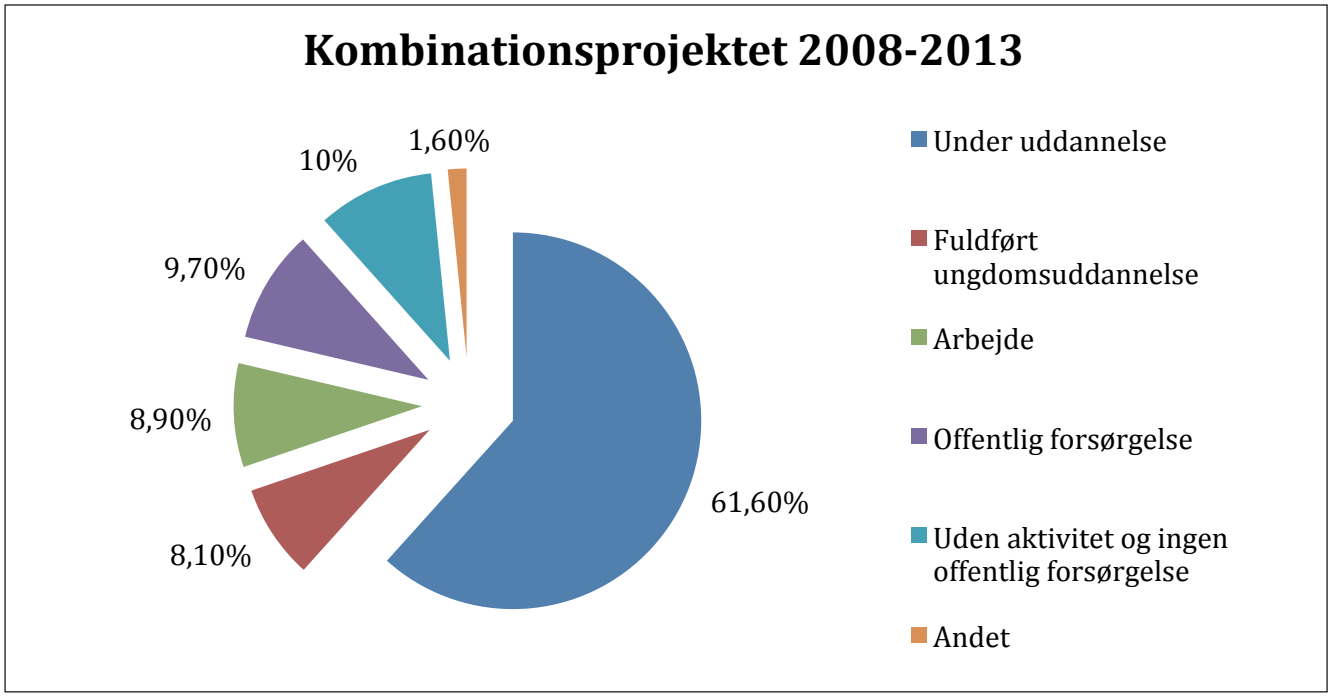

[1] Se side 13 for uddybning.

Tabel 2

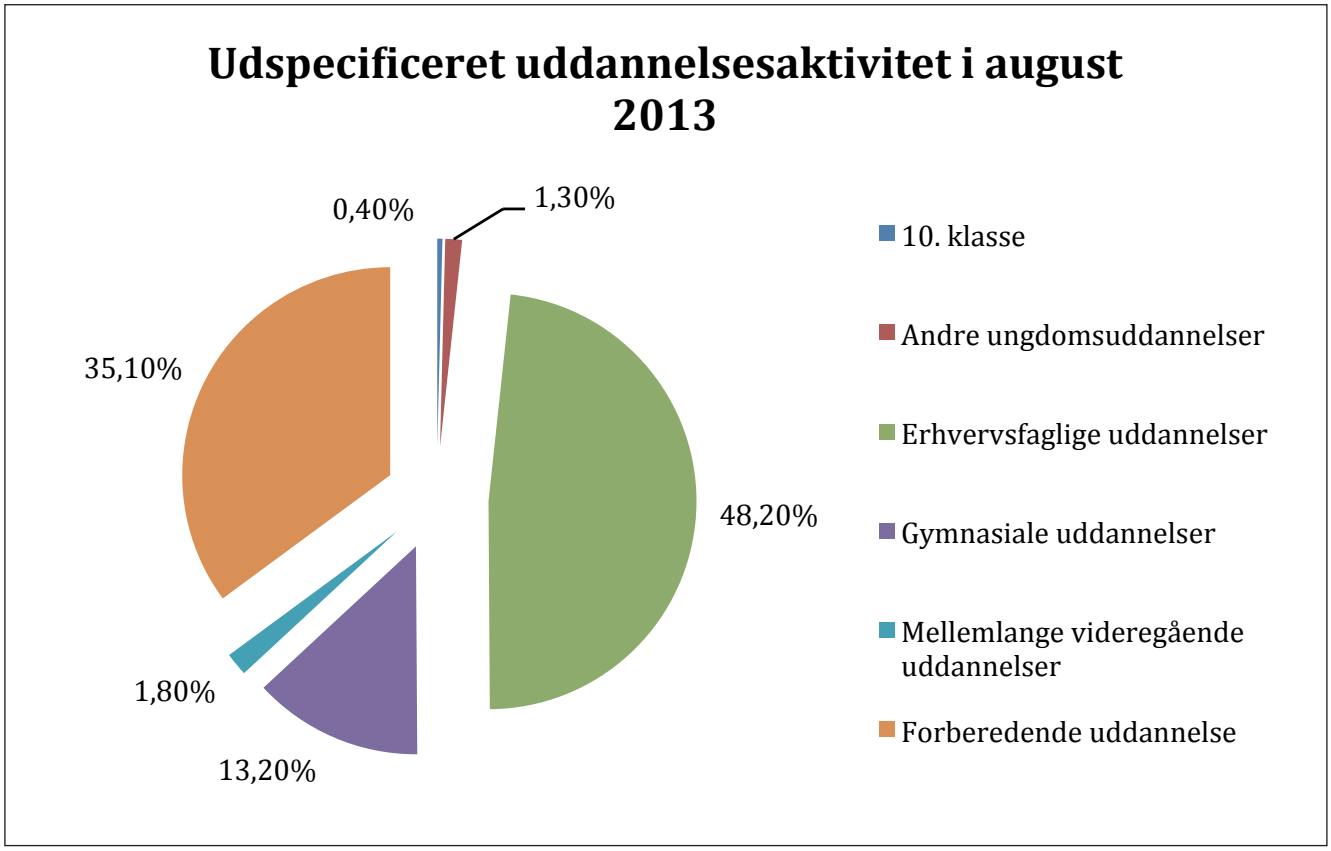

Denne fordeling er udtryk for en status i august 2013 for alle unge, der har været en del af projektet. Når man fokuserer på en enkelt årgang og deres aktiviteter umiddelbart efter højskoleopholdet, ser højskoleopholdet i endnu højere grad ud til at have haft en positiv betydning for de unges uddannelsesmønster. Eksempelvis er 77,7 % af de unge, som er startet på højskole i 2011, i august 2012 i gang med uddannelse, mens 7,1 % er i arbejde.

Resultaterne fra slutevalueringen ligger dermed i høj grad i forlængelse af konklusionerne fra den løbende evaluering, der er foretaget gennem projektperioden[2]. Denne peger på, at de unge i væsentligt omfang begynder på eller vender tilbage til erhvervsskolerne efter endt højskoleophold. Igennem den løbende evaluering har lærere, elever, vejledere og andre relevante parter været med til at sætte fokus på de elementer i Kombinationsprojektet, som kan være med til at gøre de unge i stand til at tage en erhvervsuddannelse. Der tegner sig et samlet billede af, at højskolen kan tilbyde de unge noget andet, end det ordinære uddannelsessystem kan.

Det fremgår af den løbende evaluering, at et højskoleophold tilgodeser en række væsentlige personlige, sociale og faglige behov hos de unge. Det forpligtende fællesskab med andre unge og højskolens lærere er karakteriseret ved respekt, ansvar og tryghed, og dette fællesskab spiller en stor rolle for de unges mulighed for at prøve sig selv af. Højskoleopholdet giver de unge tid til at få værdifulde erfaringer med sig selv og hinanden og mulighed for at udveksle erfaringer om at føle sig presset i uddannelsesvalg. Fællesskabet gør de unges individuelle problemer fælles og dermed lettere at bære. Højskolens læringsrum muliggør en vejledningsform, som på én og samme tid er tilpasset den enkelte unges behov og foregår i fællesskab. Vejledningen afgrænser sig ikke til at handle om uddannelse, men om den unges samlede situation. Under højskoleopholdet er vejledningen ikke begrænset af tid og rum, men foregår når behovet er der, og vejlederne har mulighed for at møde de unge, hvor de er, og som de er.

Højskolen opleves af de unge som et frirum uden eksamen og krav om præstation og giver de unge mulighed for at prøve sig selv af i trygge rammer. De

[2] Se: www.ffd.dk/kombi

unge finder ud af, at de faktisk "kan noget", selvom tidligere skoleerfaringer har overbevist dem om andet. Højskolen udvikler de unges følelse af kompetence – en faktor der spiller en stor rolle for at kunne vælge uddannelse.

På baggrund af den løbende evaluering og denne slutevaluering kan det således konkluderes, at et højskoleophold har en positiv betydning for de unges mulighed for at begynde på eller vende tilbage til en ungdomsuddannelse.

Læsevejledning

Denne slutevaluering har både til formål at samle op på den løbende evaluering og at fremlægge de kvantitative resultater for, hvordan det er gået de unge i Kombinationsprojektet. Evalueringen samler op på de konklusioner, som løbende er præsenteret i forskningsnotaterne fra den løbende evaluering, og evalueringen viser ved hjælp af registerdata fra Ungedatabasen og Danmarks Statistik, hvad de unge laver efter deres deltagelse i Kombinationsprojektet.

Evalueringen er inddelt i seks kapitler:

- Første kapitel præsenterer Kombinationsprojektet, herunder baggrunden for projektet og projektets målsætning.

- Andet kapitel viser den metodiske tilgang til den løbende evaluering, ligesom datagrundlaget for slutevalueringen præsenteres.

- Tredje kapitel tegner et billede af de unge, som har deltaget i Kombinationsprojektet, samt de udfordringer, problematikker og livshistorier, som kendetegner denne gruppe af unge.

- I fjerde kapitel belyses elevernes udbytte af højskoleopholdet både ved hjælp af konklusioner fra den løbende evaluering og ved hjælp af de kvantitative data om elevernes uddannelsesmønstre efter deres højskoleophold.

- Femte kapitel fokuserer specifikt på, hvilken betydning det erhvervsfaglige sigte i projektet har haft for de unges valg af uddannelse efter højskoleopholdet.

- I sjette og sidste kapitel undersøges det, hvordan de unges aktiviteter fordeler sig umiddelbart efter, at de har afsluttet højskoleopholdet. Mere specifikt belyses det, hvad de unge laver ca. et halvt og et helt år efter deres ophold.

1. Om Kombinationsprojektet

Siden midten af 1990'erne har skiftende regeringer haft en målsætning om, at 95 % af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse. Denne målsætning har gennem årene medført en lang række forskellige politiske tiltag samt bevillinger til projekter, som har haft fokus på de 15-20 %, som af den ene eller anden grund ikke formår af komme i gang med eller igennem en ungdomsuddannelse. Kombinationsprojektet er igangsat inden for rammerne af denne politiske målsætning (Cort, 2012).

I 2008 fik Folkehøjskolernes Forening i Danmark (FFD) bevilget midler fra Satspuljen til at igangsætte et forsøgs- og udviklingsprojekt, der skulle skabe brobygningsforløb på højskolerne for unge under 25 år, der endnu ikke havde gennemført en ungdomsuddannelse. Højskolerne skulle tilbyde denne gruppe af unge et "kombinationsforløb" (deraf Kombinationsprojektet), som gjorde dem parate til at fortsætte i en erhvervsuddannelse. Projektet skulle således afprøve, hvorledes højskolerne kan bidrage til at indfri den politiske målsætning om, at 95 % af en ungdomsårgang skal færdiggøre en ungdomsuddannelse (Cort, 2012).

Projektet blev i første omgang bevilget med en samlet varighed på 3½ år og skulle løbe fra 2008 til 2011. I løbet af projektets første år viste det sig imidlertid, at det tog længere tid at få startet projektet op, herunder ikke mindst at få etableret kendskab til projektet blandt UU og erhvervsskoler (Cort, 2012). Forskningsnotat 2: *"Kombinationsprojektet set udefra"* belyser problematikken omkring at få projektet i gang. Notatet er baseret på telefoninterviews med medarbejdere på UU-centre, erhvervsskoler og kommunalforvaltninger, som peger på, at højskolen generelt anses som et unikt tilbud i forhold til den gruppe af unge, som er forholdsvis uddannelsesparate men uafklarede i forhold til valg af uddannelse (Mariager-Anderson & Cort, 2010).

Alle interviewede peger på, at højskolerne med deres internatform kan tilbyde de unge ro, tryghed, faste strukturer, pædagogisk og menneskelig rummelighed samt muligheden for at udvikle især personlige og sociale kompetencer, som er en forudsætning for at kunne gennemføre en erhvervsuddannelse. Men på trods af dette peger resultaterne på, at det i høj grad er højskolerne, som skal være de udfarende i forhold til at tiltrække flere unge til Kombinationsprojektet. Det har krævet og kræver tid at få UU- og erhvervsskolevejlederne til at betragte eller tænke på et højskoleophold som et muligt afklaringsforløb, og også økonomien blev udpeget som en væsentlig barriere for at få flere elever med i projektet (Mariager-Anderson & Cort, 2010).

Projektet er derfor blevet forlænget flere gange og løber nu til udgangen af 2015. I løbet af den samlede projektperiode vil ca. 500 unge have været på en af de 27 højskoler, der har deltaget aktivt i projektet. Disse højskoler repræsenterer bredden i højskolernes udbud: Ungdomshøjskoler, idrætshøjskoler, almene højskoler. I løbet af projektperioden er der kommet højskoler til, mens andre er trådt ud af projektet. Ti højskoler har deltaget igennem hele projektperioden.

2. Om evalueringens metodologi

Evalueringen af Kombinationsprojektet har været tilrettelagt som henholdsvis en løbende evaluering og en slutevaluering. Den løbende evaluering har undersøgt forskellige aspekter af projektet som f.eks. eleverne, samarbejdsrelationerne, vejledningen, højskolen som læringsrum samt "effekter" og derefter beskrevet disse undersøgelser i seks forskningsnotater. Disse forskningsnotater er løbende blevet formidlet til de deltagende højskoler og samarbejdsparter på en række netværksmøder med det formål undervejs at justere og kvalificere projektet og den indsats, som højskolerne og FFD lagde i projektet. Den løbende evaluering har været tilrettelagt som casestudier, hvor tre eller fire højskoler har deltaget. Resultaterne af de enkelte delevalueringer og disses gyldighed er efterfølgende blevet diskuteret blandt de deltagende højskoler på netværksmøderne.

Hver case har primært været bygget på kvalitative interviews med projektets forskellige aktører samt feltstudier og observationer på højskolerne. Der er gennemført interviews med i alt 47 elever fordelt på ni højskoler. Fire af eleverne er blevet fulgt over en periode på et år. Desuden er der gennemført telefoninterviews med 102 af eleverne. 12 vejledere på UU-centre og erhvervsskoler er blevet interviewet omkring samarbejdet med højskolerne om kombinationselever, og 12 vejledere fra ni højskoler er blevet interviewet om vejledning. Endelig er alle elever blevet bedt om at udfylde et spørgeskema i afslutningen af deres ophold.

Som en del af projektet er der etableret et netværk bestående af repræsentanter for de involverede højskoler. Der har været afholdt en række netværksmøder i perioden, hvor der løbende har været feedback på evalueringens resultater. Derudover har FFD undervejs afholdt flere seminarer. Evalueringen bygger på et elevperspektiv og ikke mindst på et humanistisk psykologisk perspektiv, hvor realiseringen af menneskeligt potentiale har været i fokus. Dermed trækker evalueringen på en ideal diskurs om (ud)dannelse og dens formål (Cort, 2012).

Denne opsummerende og afsluttende evaluering har til formål at samle udvalgte erfaringer, konklusioner, problematikker og lignende fra den løbende evaluering og kvantitativt at belyse, hvordan de unges uddannelsesmønster ser ud, efter de har deltaget i Kombinationsprojektet.

Datamaterialet, som danner grundlag for evalueringen, er de unges uddannelsesplaner og aftaler med højskolerne, som er sammenkørt med tal fra Ungedatabasen og Danmarks Statistik. Tallene er trukket i august 2013 og er for de unge, som har været på højskole igennem Kombinationsprojektet imellem 2008 og 2013. Data fra Ungedatabasen er baseret på fortløbende beretninger om de unges aktiviteter fra tre overordnede kilder (UNI-C, 2012):

1. Studieadministrative systemer, hvor data overføres maskinelt.
2. Kommunalbestyrelser (UU-centre)
3. Statslige myndigheder som Arbejdsmarkedsstyrelsen, SKAT, osv.

Databasen er dynamisk og ændrer sig løbende og også med tilbagevirkende kraft, og det vil derfor altid være den unges aktuelle status, der fremgår af datasættet. Indberetninger sker overvejende maskinelt fra ovenstående administrative kilder, og kvalitetssikring er afhængig af den enkelte institutions anvendelse af de respektive administrative systemer. Der er derfor en vis usikkerhed forbundet med Ungedatabasen, fordi data kun kan kvalitetssikres ved kilden. Undervisningsministeriet anbefaler derfor, at man ved analyser af statistikker baseret på Ungedatabasen tager højde for denne usikkerhed og ser på overordnede tendenser ved tallene frem for at sammenligne på detaljeret niveau. Anbefalingen er taget til efterretning, og der bliver derfor i indeværende evaluering hovedsageligt fokuseret på overordnede tendenser i datamaterialet.

3. Om de unge

Målgruppen for projektet er unge mellem 16 og 25 år, som ikke har en ungdomsuddannelse, eller som vurderes til at være frafaldstruede på den igangværende ungdomsuddannelse. For at komme i betragtning til projektet skal den unge være afklaret i forhold til at vælge en erhvervsuddannelse, men ikke klar til at starte på en erhvervsuddannelse.

Ligesom højskolerne er også eleverne bredt repræsenteret i Kombinationsprojektet. Elevernes uddannelsesplaner peger mod alle indgangene på erhvervsuddannelserne med hovedvægt på den merkantile indgang og indgangen på sundhed, omsorg og pædagogik. Der er en lille overvægt af mænd i forhold til kvinder. De unge kommer fra 88 forskellige kommuner, og gruppen af unge, som var på højskole fra 2008 til 2013, fordeler sig, som det fremgår af nedenstående diagram, mellem de fem regioner. De unge er primært blevet visiteret til projektet gennem deres UU-vejleder.

Eleverne i Kombinationsprojektet er en heterogen gruppe af unge, som i mange henseender minder om højskolernes øvrige elevgruppe. Flere af de unge har dog særlige behov, der skal tilgodeses gennem mere støtte og omsorg fra vejledere og højskolelærere (Cort, 2012). Deltagerne i projektet spænder fra unge, der er uafklarede eller skoletrætte og som har behov for en pause og et lille "skub" for at komme videre, til unge, som har sociale, faglige og/eller personlige problemer. Det, som er kendetegnende ved mange af de unge i kombinationsprojektet, er deres sårbarhed. Deres livsfortællinger er præget af svigt, angst, lavt selvværd og en følelse af at være uden for (Cort, 2012). En del af eleverne har haft diagnoser, primært ADHD eller depression, og de unge har i mange tilfælde overtaget de "etiketter" eller "diagnoser", som de er blevet udstyret med af vejledere eller sagsbehandlere. Det bliver en identitet, som de unge påtager sig og bruger i forhold til at beskrive sig selv, uagtet at det at være social kompetent er situationsbetinget, og at ADHD ikke er noget, man er (Cort, 2012).

Den løbende evaluering viser en gruppe af unge, for hvem valget af uddannelse er centralt, og dette beskrives som et nærmest fatalt valg, som de unge stilles over for meget tidligt:

Tabel 3

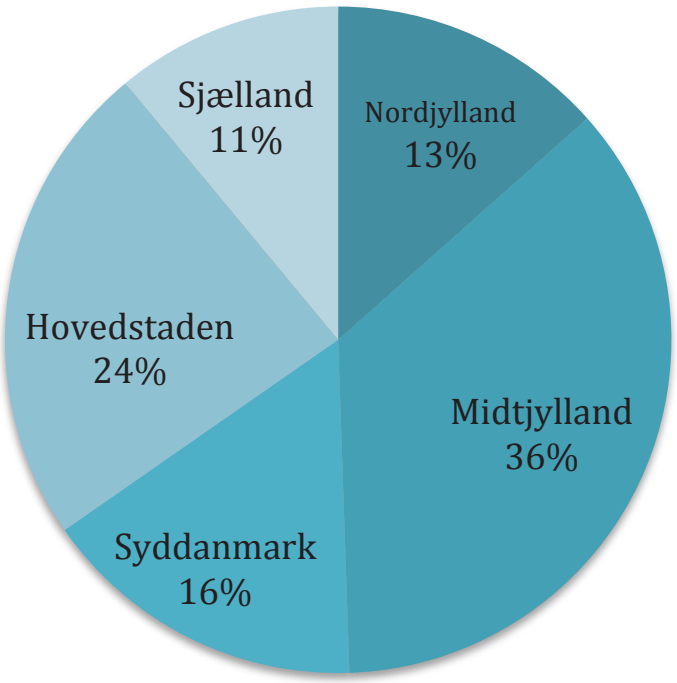

"Problemet er også, at, altså, vi bliver simpelthen presset ud i at skulle vælge alt, alt for tidligt, synes jeg. Og vi skal simpelthen altså, og vi bliver presset og presset og presset og presset og det hjælper ikke noget, fordi det koger over i hovederne på os og vi kan ikke tage stilling til det, når vi er 14-15 år gamle. Altså, det er urimeligt."
(Fiona, Egå Ungdomshøjskole i Cort, 2012)

Mange af de unge har "fejlede" skoleophold bag sig. Ordet "fejlet" er de unges, og i deres fortællinger om folkeskolen og uddannelsessystemet ligger en følelse af fiasko, af ikke at slå til. Både vejledere og elever fortæller, at behovet for at komme på højskole bunder i manglende sociale og personlige kompetencer, og at højskolerne er gode til at udvikle den slags kompetencer. For de unge handler sociale og personlige færdigheder om modenhed, mod til at tale i en forsamling, lyst og evne til at indgå i et socialt fællesskab, evne til at tage ansvar for sig selv og andre etc. (Cort, 2012).

Det er sigende, at uddannelsesvalget for mange af de unge fremstår som et pres, hvor der er risiko for, at de "fejler". Katznelson påpeger, at de unge i dag er underlagt et forventningspres, hvor margenen for, "hvornår man falder ved siden af og enten er for uafklaret, for langsom for dum, for uddannelsessvag osv., er blevet snævrere" (Katznelson i Mariager-Anderson & Cort, 2010). Højskolevejlederne har ofte defineret gruppen af kombinationselever som unge, der "har meget med i bagagen", som gerne vil tage en erhvervsuddannelse, men ikke har de sociale, personlige og/eller faglige forudsætninger for at gennemføre. Det overordnede succeskriterium for Kombinationsprojektet er således at styrke disse unges motivation og mulighed for at tage en erhvervsfaglig ungdomsuddannelse.

4. Elevernes udbytte af højskoleophold

Den løbende evaluering peger på, at de unges fortællinger om højskolen er præget af positive begreber som frihed, fællesskab, nærvær og interesse for hinanden. De unge oplever nye sider af sig selv, nye talenter, og at de overskrider grænser. De oplever også nye sider af andre og lærer at indgå i et fællesskab, som er baseret på accepten af forskellighed (Cort, 2012). Mange af de unge sammenligner højskolen med andre skoleformer, herunder især folkeskolen, og disse fortællinger bygger på kontraster mellem de to skoleformer. De unge giver udtryk for, at folkeskolen har givet dem en følelse af nederlag, af ikke at være kompetente og ikke at høre til. I modsætning hertil beskrives højskolen som en skoleform, der adskiller sig positivt fra de skolesystemer, som eleverne i kombinationsprojektet allerede har stiftet bekendtskab med (Cort, 2012). Det er således unge, som på mange måder har givet op i forhold til uddannelse, og få af eleverne har derfor også en forventning om, at højskoleopholdet vil gøre dem i stand til at starte på en ungdomsuddannelse (Mariager-Anderson & Cort, 2009). Derimod har de unge i højere grad forventninger til gode oplevelser, nye venskaber og mulighed for at fordybe sig i spændende fag. Det viser sig imidlertid, når de unge geninterviewes, at højskoleopholdet i høj grad har været med til at præge deres forestillinger om og ønsker til videre uddannelse. Blandt andet fremhæves det, at det har betydning for de unge at være sammen med andre unge, som allerede har taget en ungdomsuddannelse. Eleverne kan afdramatisere uddannelsesvalget gennem samtaler med de andre elever og opnå en forståelse af, at de ikke er alene med deres tanker omkring det at skulle vælge (Cort, 2012).

Dette fællesskab spiller generelt en stor rolle i forhold til projektets succes. Gennem højskolens fællesskab lærer de unge at tage ansvar, at håndtere konflikter samt at bidrage til fællesskabet og dets aktiviteter. På højskolen får den unge en mulighed for at prøve sig selv af i samspil med de andre elever og i samspil med voksne, som behandler dem som voksne. I fællesskabet kan de unge spejle sig i andre unge og udveksle erfaringer om det at vælge og om at føle sig presset i uddannelsesvalget. Dermed er nogle af de problemer, som den unge slås med, ikke længere individuelle, men fælles og bæres i fællesskab, hvilket letter presset (Cort, 2012). Højskolerne er kendetegnet ved en anerkendende pædagogik, hvor vejledere og lærere møder de unge, hvor de er, og som de er. Dette er ikke ensbetydende med, at der ikke stilles krav. Der bliver stillet krav, og de unge er klar over, at hvis de ikke overholder de regler, der er på højskolen, så er der risiko for, at de bliver sendt hjem. Højskolen kan skabe plads til mangfoldighed – på tværs af alder, køn, etnicitet, sociale, økonomiske og kulturelle forskelle. Højskolerummet er "rummeligt" (Cort, 2012).

Derudover kan højskolen give de unge succesoplevelser, som afføder en følelse af at kunne noget, som ligeledes kan give de unge en fornyet styrke og et nyt syn på sig selv:

"Før jeg kom her, var jeg ikke lige den, der ville op og ligesom stå og fortælle så meget. Og så har jeg valgt kor. Så her på forældredagen så stod jeg alene og sang foran forsamlingen. Så kan man jo sige, at det har styrket mig. Så jeg er fuldt afklaret på, at det er det, jeg skal ind på igen, sådan ligesom kæmpe for det den her gang."
(Elev i Cort, 2012)

Så selvom de unge fra begyndelsen måske ikke har de store forventninger til sig selv og til, at deres højskoleophold vil gøre dem mere klar til en ungdomsuddannelse, så har det alligevel vist sig, at de unge undervejs i deres ophold har fået et andet syn på uddannelse og på egne kompetencer.

Eleverne peger blandt andet på lærernes tilgang til deres fag og til de unge, fraværet af eksaminer på højskolen og forholdet mellem at indgå i et forpligtende fællesskab og udvikling af sig selv som person inden for rammerne af dette fællesskab.

Lærerne står centralt i elevernes fortællinger. De beskrives som "engagerede", nogen "man kan snakke med", "stole på", der kan "lide deres fag" osv. Igen sammenlignes der med folkeskolen, hvor lærerne beskrives som værende utilgængelige og ikke motiverende. Højskolelærerne opleves af de unge som lærere OG som mennesker. Relationen mellem de unge og lærerne beskrives af de unge som en voksen-til-voksen relation, og dette opleves positivt af de unge (Cort, 2012). De unge føler sig mere forpligtede på højskoleundervisningen og mere motiverede, end når målkravene er fastsat udefra som i folkeskolen (Cort, 2012). På højskolen fortæller de unge, at de i højere grad er drevet af lysten til at dyrke deres interesser.

Også højskolens vejledningsrum skiller sig ud. Højskolens internatform giver mulighed for en vejledning, som rækker langt videre end den vejledning, som de unge ellers møder hos UU. Det betyder også, at højskolen kan tilpasse vejledningen til den enkelte elev og dennes behov. Selvom den unge i starten af højskole-

opholdet får tildelt en vejleder på skolen, så kan den unge også bruge højskolens andre lærere (Cort, 2012). Derudover giver internatformen mulighed for en anden interaktion mellem lærere og elever, hvor vejledning, undervisning, læring og "levet liv" smelter sammen og overskrider de traditionelle grænser mellem skole og fritid, mellem det individuelle og det kollektive, mellem frihed og pligt. Højskolens læringsrum har således også været et centralt omdrejningspunkt i den løbende evaluering og fremstår som et rum, hvor der er plads til forskelligheder, og hvor der er et vigtigt samspil mellem den enkelte unge og fællesskabet (Cort, 2012). Højskolens læringsmiljø udgør også et frirum for de unge, idet det adskiller sig fra folkeskolen og ungdomsuddannelserne ved, at der ikke er eksamen, og der ikke er kontinuerlige krav om at skulle præstere. Krav, som de unge oplever, er sat af omverden og ikke af dem selv. Til gengæld er der masser af muligheder for at udvikle sig og afprøve sig selv i trygge rammer (Cort, 2012). Det interessante er, som ovenstående citat illustrerer, at de unge i dette læringsmiljø i højere grad bliver i stand til at præstere: De får modet til at optræde, at træde frem foran mange mennesker. Et mod som mange af dem ikke har haft før. De er med til at arrangere og organisere aktiviteter på højskolen. De overskrider egne grænser i idræt og friluftsliv osv. De unge oplever, at der er en tryghed i læringsrummet – tryghed til at dumme sig og prøve tingene af, og herved flytter de grænserne for, hvad de selv tror, de kan, og hvilke ressourcer de har (Cort, 2012).
En væsentlig faktor for, at de unge bevæger sig videre i en ungdomsuddannelse, er motivation. De unge i Kombinationsprojektet synes at mangle den motivation, som sikrer dem retning og energi i deres uddannelsesvalg, og drives i højere grad tvunget af ydre omstændigheder til at vælge noget nyt, som de grundlæggende heller ikke ved, om de er "sikre" på (Cort, 2012). Højskolen hjælper de unge med at genfinde deres "indre" motivation gennem muligheden for at vælge fag, som de brænder for. Hermed åbner højskolen en vej til, at eleverne får en følelse af, at et fag er interessant "i sig selv", og ikke fordi det er et middel til noget andet, f.eks. adgang til en ungdomsuddannelse. Højskolens læringsrum konstituerer i mange henseender et "optimalt" læringsmiljø, da det tilgodeser elevernes psykologiske behov for autonomi, kompetence og socialt tilhørsforhold (Cort, 2012).

Den løbende evaluering har således igennem interviews med elever, lærere og vejledere belyst, hvordan højskoleopholdet har været med til på forskellig vis at øge de unges muligheder for at starte i eller vende tilbage til en ungdomsuddannelse. Følgende afsnit illustrerer, at også fordelingen af de unges aktiviteter efter højskoleopholdet viser, at opholdet har haft en positiv betydning for de unges muligheder.

Hvad laver de unge i dag?

Denne evaluering bygger som nævnt på kvantitative data på de unge, som fra 2008 til 2013 har været på højskole igennem Kombinationsprojektet. Datagrundlaget udgøres af tal fra Danmarks Statistik og Ungedatabasen, som er sammenkørt med de unges uddannelsesplaner og aftaler med højskolerne. De nyeste tal, som har været tilgængelige ved udarbejdelsen af slutevalueringen, er fra august 2013, og procentfordelingen afspejler derfor fordelingen af de unges aktiviteter i august 2013.

Som det fremgår af tabel 4, peger også de kvantitative data på, at højskoleopholdet synes at have en positiv betydning for de unges muligheder for efterfølgende at tage en ungdomsuddannelse. Langt den største andel – 78,6 % – af de unge er efter endt højskoleophold enten i arbejde, uddannelse eller har fuldført en ungdomsuddannelse. Herunder er 61,6 % under uddannelse, mens 8,1 % har fuldført en ungdomsuddannelse efter højskoleopholdet.

Det synes bemærkelsesværdigt, at 10 % af de unge står registreret som værende "uden aktivitet og ingen offentlig forsørgelse". Kategorien dækker over, at den unge ikke er registreret med en aktivitet og ikke modtager nogen form for økonomisk støtte. Det er derfor vanskeligt at sige noget mere konkret om denne forholdsvis store gruppe. Det fremgår dog af datasættet, at den inaktive periode for nogle unge forekommer mellem uddannelser, i overgangen fra grundforløb til hovedforløb eller i forbindelse med praktiksøgning. En del af de unge i denne gruppe kunne således potentielt være i gang med uddannelse, men da vi ikke med sikkerhed kan fastslå dette præcist, fremgår de i ovenstående som en gruppe for sig selv. Tallene peger i samme retning, som undersøgelsen *"Analyse af højskolernes effekt"* gør. Undersøgelsen er foretaget af Lange Analyser i oktober 2013 og er ikke relateret til Kombinationsprojektet. Denne undersøgelse kaster i stedet et blik på, hvad højskoleophold generelt har af effekt på unges uddannelsesmønster. Undersøgelsen konkluderer, at højskoleophold synes

Tabel 4

Aktivitet i august 2013	Antal	Procent
Under uddannelse	228	61,6 %
Fuldført ungdomsuddannelse	30	8,1 %
Arbejde	33	8,9 %
Offentlig forsørgelse	36	9,7 %
Uden aktivitet og ingen offentlig forsørgelse	37	10 %
Andet	6	1,6 %
Total	370	100 %

at have en positiv effekt på de unges muligheder for uddannelse: Unge med afbrudte uddannelsesforløb bag sig øger deres chance for at vende tilbage til uddannelsessystemet efter højskoleopholdet, og unge, som er taget på højskole forud for påbegyndt videregående uddannelse, øger deres chance for at gennemføre uddannelsen (Lange Analyser, 2013).

Uddannelsespolitikken er i dag præget af en instrumentel logik om lineære uddannelsesforløb: De unge skal helst vælge rigtigt i første omgang, de skal være målrettede og kunne planlægge deres fremtid ved hjælp af "time management"-værktøjer og gå den lige vej igennem uddannelsessystemet. Denne logik forudsætter, at de unge er strategiske i deres beslutningsprocesser (jf. Bimrose i Cort, 2012) og er i stand til at overskue komplekse sammenhænge. Dette er i særdeleshed ikke gældende for denne gruppe af unge, som i højere grad er afsøgende og afprøvende. I såvel et pædagogisk som et politisk perspektiv fejler disse strategier – især over for denne gruppe af unge – da kravet om at skulle forholde sig til fremtiden skaber ængstelse, og kravet om at reflektere over sig selv skaber en følelse af mindreværd. De unge føler ikke, at de er "gode nok" (Cort, 2012). Denne ængstelse og dette mindreværd demotiverer de unge og er dermed kontraproduktivt i forhold til at gennemføre en ungdomsuddannelse. Højskolen giver med sit pædagogiske rum de unge en mulighed for at gøre sig andre erfaringer med sig selv og med andre unge: De får mulighed for at fordybe sig i fag, som de er motiverede for, de bliver en del af et forpligtende fællesskab, de finder ud af, hvad de er gode til, og dermed bliver de motiverede for uddannelse. Desuden bliver de i højere grad i stand til at stå på egne ben ved at være væk hjemmefra (Cort, 2012).

Den løbende evaluering viser, at det blandt andet er højskolens vejledning, som fungerer godt for gruppen af unge, fordi denne vejledning i højere grad er tilpasset den enkelte unge og dennes behov. Samtalerne med såvel vejleder, lærere og andre elever samt ikke mindst opholdet som "pause" fra krav om uddannelsesvalg og præstation er med til at motivere denne gruppe af elever til at påbegynde en ungdomsuddannelse. Evalueringen viser også, at det er vigtigt, at lærere og vejledere sætter fokus på de unges ressourcer frem for mangler (Cort, 2012). Højskolerne sætter fokus på det, som eleverne kan, og møder dem i højere grad som "mennesker" end som unge, der skal have tilført nogle kompetencer for at udfylde gabet mellem, hvad de kan, og hvad de skal kunne for at komme videre på en ungdomsuddannelse.

Disse faktorer, som den løbende evaluering har fremhævet som betydningsfulde for de unges chancer for at tage en ungdomsuddannelse, underbygges således af tabel 4 over fordelingen af de unges aktiviteter. Langt de fleste unge starter på en ungdomsuddannelse efter højskoleopholdet og størstedelen af disse på erhvervsskolerne.

5. Det erhvervsfaglige sigte

De unge på Kombinationsprojektet synes således at have haft gavn af deres højskoleophold. Eftersom projektet har til formål at skabe kombinationsforløb imellem højskoler og erhvervsskoler, som skal give de unge bedre muligheder for at tage en erhvervsfaglig uddannelse, så er det imidlertid relevant at belyse, hvorvidt det erhvervsfaglige sigte i projektet har haft en betydning. Hvis man ser nærmere på fordelingen af dem, som i august 2013 er i uddannelse, så tyder det på, at målsætningen om at skabe kombinationsforløb mellem højskoler og erhvervsskoler har haft en afgørende betydning.

Af tabel 5 fremgår det, at 48,2 % af de unge, som er i uddannelse, er i gang med en erhvervsfaglig uddannelse. Langt størstedelen indfrier således projektets målsætning om at vende tilbage til eller starte på en erhvervsfaglig uddannelse efter højskoleopholdet.

Tallene viser ligeledes, at hele 35,1 % af de unge er i forberedende uddannelse. Denne kategori er udspecificeret yderligere, fordi der, som det fremgår efterfølgende, er væsentlig forskel på de specifikke aktiviteter, som ligger i forberedende uddannelse. Størstedelen af denne gruppe viser sig at tage HF-enkeltfag. Det fremgår ikke af data, hvor mange timer om ugen de unge har timer, men hvis antallet er minimum 23 timer, så er aktiviteten SU-berettiget og kan dermed betragtes som en gymnasial uddannelse.

Tabel 5

Udspecificeret uddannelsesaktivitet i august 2013	Antal	Procent
10. klasse	1	0,4%
Andre ungdomsuddannelser	3	1,3%
Erhvervsfaglige uddannelser	110	48,2%
Gymnasiale uddannelser	30	13,2%
Mellemlange videregående uddannelser	4	1,8%
Almen voksenuddannelse (AVU)	13	5,7%
Efterskole, hus- eller håndarbejdsskole	1	0,4%
Folke- og ungdomshøjskoler	18	7,9%
HF-enkeltfag	30	13,2%
Musikalsk Grundkursus	1	0,4%
Produktionsskoler	12	5,3%
Øvrige uddannelser og kurser	5	2,2%
Total	228	100%

Forberedende uddannelse

Udover de 228 unge, som er i gang med uddannelse, jf. tabellen, har 30 unge fuldført en ungdomsuddannelse. Det fremgår ikke af datasættet, hvilken type af ungdomsuddannelse det drejer sig om. Vi kan derfor ikke vise, hvor stor en del, der har fuldført en erhvervsfaglig ungdomsuddannelse, men blot konstatere at 8,1 % af deltagerne i Kombinationsprojektet har fuldført en ungdomsuddannelse i august 2013.

Ovenstående fordeling i uddannelsesaktivitet peger således på, at det erhvervsfaglige sigte med projektet har haft en positiv betydning for de unges efterfølgende tilgang til erhvervsuddannelserne. I den løbende evaluering har blandt andet forskningsnotat 5: *"Elevernes udbytte af deltagelse i Kombinationsprojektet"* ligeledes sat fokus på, hvilken betydning højskoleopholdet har haft for deres efterfølgende uddannelses- og arbejdssituation. Grundlaget for notatet er interviews med de unge selv, og der tegner sig et billede af, at en meget stor andel af de unge er i gang med uddannelse, og næsten halvdelen af dem er gået i gang direkte i forlængelse af opholdet. For nogle unge i denne undersøgelse gælder det imidlertid, at de ikke er kommet i gang med den erhvervsuddannelse, som oprindeligt lå til grund for deres deltagelse i projektet. En gennemgang af interviewene tyder på, at en del af disse unge har opdaget, at de til trods for dårlige erfaringer i tidligere skolesammenhænge alligevel er i stand til at fortsætte i en boglig uddannelsesretning (Nielsen & Koudahl, 2011).

I forskningsnotat 3: *"Højskolen, vejledning og overgange – fra et elevperspektiv"* fokuseres der ligeledes på, at højskolen netop kan bidrage til at flytte grænserne for, hvad de unge selv tror, de kan og hvilke ressourcer, de har. Højskoleopholdet er for nogle med til at afklare deres uddannelsesvalg. For andre åbner opholdet for nye mulighedsrum, som umiddelbart kan gøre de unge mere uafklarede, men med en bredere horisont (Cort, 2012). Denne bredere uddannelseshorisont kan være med til at forklare, at en del af de unge undervejs vælger at læse videre på VUC eller HF frem for en erhvervsuddannelse.

Ikke desto mindre indikerer tallene tydeligt, at langt de fleste unge har valgt at gå den erhvervsfaglige vej efter deltagelse i Kombinationsprojektet.

6. De unges vej fra højskole til ungdomsuddannelse

Som tidligere tabeller har vist, er der i august 2013 78,6 % af de unge, som har fuldført en ungdomsuddannelse eller er i gang med arbejde eller uddannelse. Denne opgørelse omfatter alle de unge, der har deltaget i projektet, så der er stor forskel på, hvor længe det er siden, de var på højskole. Kombinationsprojektets formål er at skabe kombinationsforløb mellem højskoler og erhvervsskoler, som skal forbedre mulighederne for, at de unge vender tilbage til eller starter på en erhvervsfaglig ungdomsuddannelse. Der kan imidlertid være adskillige faktorer i løbet af uddannelsesforløbet som eksempelvis manglende praktikpladser, som gør det vanskeligt for den unge at fortsætte uddannelsen. Derudover kan tidspunkter for optag have betydning for, hvor hurtigt efter højskoleopholdet, de unge kan komme i gang med deres ungdomsuddannelse. Dette gælder særligt for de unge, som efterfølgende starter på gymnasiet, som kun har optag én gang om året. Ved i stedet at lave nedslag i data på specifikke tidspunkter for specifikke grupper af unge, har vi undersøgt, hvordan de unges uddannelsesmønster ser ud umiddelbart efter højskoleopholdet.

Det er kun startåret for de unges højskoleophold, der fremgår af data, og dermed er hverken det præcise start- eller sluttidspunkt tilgængeligt. Det er således ikke muligt at lave beregninger på de unges aktiviteter efter en præcis periode. Men da langt de fleste højskoleophold starter i enten august eller januar og varer 20 uger, er disse to måneder derfor udvalgt som tidspunkter for beregningerne. Tabel 6 viser fordelingen af aktiviteter i henholdsvis januar og august 2012 for unge, der er kommet med i projektet i 2011. I januar 2012 vil de unge, som er startet på højskole i august

Tabel 6

Aktivitet for unge med startår i 2011	**Antal**		**Procent**		**Procent af den færdige gruppe**	
	Januar 2012	August 2012	Januar 2012	August 2012	Januar 2012	August 2012
Erhvervsfaglig uddannelse	34	43	28,8 %	36,4 %	36,2 %	38,4 %
Forberedende uddannelse	24	35	20,3 %	29,7 %	25,5 %	31,3 %
Arbejde	8	8	6,8 %	6,8 %	8,5 %	7,1 %
Gymnasial uddannelse	7	9	5,9 %	7,6 %	7,4 %	8,0 %
Offentlig forsørgelse	3	4	2,5 %	3,4 %	3,2 %	3,6 %
Uden aktivitet og ingen offentlig forsørgelse	16	13	13,6 %	11 %	17 %	11,6 %
Andet	2	0	1,7 %	0 %	2,1 %	0 %
Total	94	112	79,7 %	94,9 %	100 %	100 %
På højskole	24	6	20,3 %	5,1 %		
Total	118	118	100 %	100 %		

2011, således have afsluttet deres ophold ca. en måned forinden. For de unge, som er startet i januar 2011, vil højskoleopholdet være afsluttet for ca. syv måneder siden. Tallene for januar 2012 viser derfor, hvad de unge laver ca. én til syv måneder efter afsluttet højskoleophold. På samme vis gælder det i august 2012, at de, som er startet i august 2011, har afsluttet deres ophold for ca. otte måneder siden, mens de, som er startet i januar 2011, har afsluttet for ca. 14 måneder siden. Tallene for august 2012 viser således, hvad de unge laver ca. otte til 14 måneder efter, de har afsluttet deres højskoleophold.

Af tabel 6 fremgår det, at 77,6 % af de unge, som er startet på højskole i 2011, i januar 2012 – altså én til syv måneder efter deres højskoleophold er afsluttet – er beskæftiget med enten arbejde eller uddannelse. Til sammenligning er dette tal i august 2012 – otte til 14 måneder efter endt højskoleophold – steget til 84,8 %, og størstedelen er på begge tidspunkter i gang med erhvervsfaglige uddannelser. Som tidligere nævnt i kapitel fire kan det ikke nærmere præciseres, hvad der ligger i kategorien: "Uden aktivitet og ingen offentlig forsørgelse".

Tabel 7

Aktivitet for unge med startår i 2010	Antal		Procent		Procent af den færdige gruppe	
	Januar 2011	August 2011	Januar 2011	August 2011	Januar 2011	August 2011
Erhvervsfaglig uddannelse	30	31	41,1 %	42,5 %	47,6 %	43,7 %
Forberedende uddannelse	8	13	11,0 %	17,8 %	12,7 %	18,3 %
Arbejde	6	8	8,2 %	11,0 %	9,5 %	11,3 %
Erhvervsfaglig grunduddannelse	0	1	0 %	1,4 %	0 %	1,4 %
Gymnasial uddannelse	1	7	1,4 %	9,6 %	1,6 %	9,9 %
Offentlig forsørgelse	6	8	8,2 %	11,0 %	9,5 %	11,3 %
Uden aktivitet og ingen offentlig forsørgelse	12	2	16,4 %	2,7 %	19,0 %	2,8 %
Andet	0	1	0 %	1,4 %	0 %	1,4 %
Total	63	71	86,3 %	97,3 %	100 %	100 %
På højskole	10	2	13,7 %	2,7 %		
Total	73	73	100 %	100 %		

Kategorien "På højskole" kræver i ovenstående en nærmere forklaring, da denne kategori indikerer, at nogle af de unge ikke fremgår af fordelingen. Det skyldes, at der på de givne tidspunkter er en del unge, som stadig er på højskole. Nærmere bestemt 24 i januar 2012, hvoraf 18 afslutter deres højskoleophold inden august 2012, hvor antallet er nede på seks. Tilsvarende stiger procentdelen af unge, som er i erhvervsfaglig, forberedende eller gymnasial uddannelse.

Der kan være flere årsager til, at nogle unge, som er startet i 2011, i januar eller august 2012 endnu ikke har afsluttet deres højskoleophold. Det kan blandt andet skyldes, at der er enkelte unge, for hvem opholdet ikke starter i januar eller august og ikke nødvendigvis løber i 20 uger. Derudover er der omkring en tredjedel af de unge, som har forlænget deres højskoleophold undervejs, hvilket også var et tema i den løbende evaluering. Forskningsnotat 4: *"Et etnografisk studie af vejlednings-praksis på 3 højskoler i Kombinationsprojektet"* sætter fokus på tiden som en væsentlig faktor i motivationsarbejdet med de unge i projektet og konkluderer, at de unge ofte har behov for et højskoleophold, som er længere end de 20 uger (Cort, 2011). Det giver god mening, at

Tabel 8

Aktivitet for unge med startår i 2012	**Antal**		**Procent**		**Procent af den færdige gruppe**	
	Januar 2013	August 2013	Januar 2013	August 2013	Januar 2013	August 2013
Erhvervsfaglig uddannelse	22	31	22,9 %	32,3 %	33,3 %	35,2 %
Forberedende uddannelse	17	21	17,7 %	21,9 %	25,8 %	23,9 %
Arbejde	3	8	3,1 %	8,3 %	4,5 %	9,1 %
Erhvervsfaglig grunduddannelse	0	3	0 %	3,1 %	0 %	3,4 %
Gymnasial uddannelse	3	10	3,1 %	104 %	4,5 %	11,4 %
Offentlig forsørgelse	8	5	8,3 %	5,2 %	12,1 %	5,7 %
Uden aktivitet og ingen offentlig forsørgelse	11	7	11,5 %	7,3 %	16,7 %	8,0 %
Andet	2	3	2,1 %	3,1 %	3,0 %	3,4 %
Total	66	88	68,8 %	91,7 %	100 %	100 %
På højskole	30	8	31,3 %	8,3 %		
Total	96	96	100 %	100 %		

eleverne efter ni års skolegang, hvor de kommer ud med en følelse af nederlag, har brug for længere tid til at genfinde motivationen for at fortsætte i en ungdomsuddannelse. En positiv forandringsproces tager tid og det er ikke altid, at et kort højskoleophold er nok i forhold til en målsætning om, at den unge skal starte på en erhvervsuddannelse efterfølgende (Cort, 2011). Behovet hos de unge for at have mere tid på højskolen kan derfor være med til at forklare, hvorfor en forholdsvis stor del af de unge, som er startet i 2011, stadig er på højskole i 2012.

Fordelingstabellen for unge med startår i 2011 er udvalgt, da denne årgang er den største. I tabel 7 og 8 fremgår fordelingen for unge med startår i henholdsvis 2010 og 2012. Selvom der er forskel på de enkelte kategorier, så tegner der sig det samme overordnede billede af, at gruppen af unge i beskæftigelse stiger i den anden periode, der er målt på.

Opsummerende

Slutevalueringen af Kombinationsprojektet kan ligesom den løbende evaluering konkludere, at projektet har haft en positiv betydning for de unges muligheder for at tage en ungdomsuddannelse. Kombinationsprojektet har forberedt unge, som vurderes frafaldstruede, eller som ikke har de fornødne forudsætninger for at fuldføre en ungdomsuddannelse, på at starte eller vende tilbage i erhvervsuddannelse ved at styrke deres faglige, personlige og sociale kompetencer. Projektet har nået anerkendelse og anvendelse i hele landet og blandt et bredt udsnit af de danske folkehøjskoler.

Evalueringen viser, at 78,6 % af de unge, som har været igennem Kombinationsprojektet fra 2008 til 2013, i august 2013 enten er i arbejde, i uddannelse eller har fuldført en ungdomsuddannelse. 8,1 % har færdiggjort ungdomsuddannelse, mens 61,6 % er i gang. Heraf er de 48,2 % i gang med en erhvervsuddannelse. Ligeledes ser højskoleopholdet også på den korte bane ud til at have en positiv betydning for de unges uddannelsesmønster. 77,7 % af de unge, som er startet på højskole i 2011, er i august 2012 i gang med uddannelse, mens 7,1 % er i arbejde.

Der tegner sig et samlet billede af, at højskolen kan tilbyde de unge noget andet, end det ordinære uddannelsessystem kan. Tiden til at gøre sig værdifulde erfaringer med sig selv og hinanden, det forpligtende fællesskab og højskolens særlige læringsrum er nogle af de elementer, som gennem den løbende evaluering er blevet fremhævet som betydningsfulde for de unge og deres vej til uddannelse. Højskolen opleves som et frirum uden eksamen og krav om præstation og giver de unge mulighed for at prøve sig selv af i trygge rammer. De unge finder ud af, at de faktisk "kan noget", selvom tidligere skoleerfaringer har overbevist dem om noget andet. Højskolen udvikler de unges følelse af kompetence – en faktor, der spiller en stor rolle for at kunne vælge uddannelse.

Både den løbende evaluering og denne slutevaluering kan således konkludere, at et højskoleophold har en positiv betydning for de unges mulighed for at begynde eller vende tilbage til en ungdomsuddannelse, og således bidrager til den politiske målsætning om, at flere unge gennemfører en ungdomsuddannelse.

Litteratur

Cort, P. (2011). *Forskningsnotat 6: Højskolen som læringsrum – et motivationsteoretisk perspektiv.* DPU.

Cort, P. (2012): *Tid – til fællesskab, fordybelse og dannelse. Højskolen som brobygger til ungdomsuddannelse. Statusevaluering af Kombinationsprojektet.* IUP, Aarhus Universitet.

Lange Analyser (2013): *Analyse af højskolernes effekt på uddannelse.* http://ffd.dk/media/712746/Effekt_Rapport_Samlet.pdf. Citeret 26.01.2015.

Mariager-Anderson, K. & Cort, P. (2009): *Forskningsnotat 3: Højskolen, vejledning og overgange – fra et elevperspektiv.* DPU.

Mariager-Andersen, K. & Cort, P. (2010): *Forskningsnotat 2: Kombinationsprojektet set udefra – UU-centre, erhvervsskoler og andre samarbejdspartneres opfattelse af Kombinationsprojektet.* DPU.

Nielsen, M. L. & Koudahl, P. (2011): *Forskningsnotat 5: Elevernes udbytte af deltagelse i Kombinationsprojektet.* DPU.

UNI-C (2012): *Metodenotat angående statistik fra Ungedatabasen.* Artikel på: http://www.uvm.dk/~/media/UVM/Filer/Stat/PDF12/120120%20Ungedatabasen%20metodenotat.pdf. Citeret 21.01.2015.

Højskolerne

Folkehøjskolernes Forening i Danmark
Højskolernes Hus - Nytorv 7
1450 København K

Tlf.: 33 36 40 40
E-mail: kontor@ffd.dk
www.hojskolerne.dk
www.ffd.dk